

UDK 94 (497.5 Dalmacija) "1616/1686" (093)
929.7 Radoš, Ivan
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 31. ožujka 2008.
Prihvaćeno za tisak: 1. prosinca 2008.

Conte Veneto i Cavaliere di San Marco – Ivan Radoš **(o. 1616. – 1686.)**

Lovorka Čoralić

Hrvatski institut za povijest
Opatička 10
10000 Zagreb
Republika Hrvatska

Maja Katušić

Hrvatski institut za povijest
Opatička 10
10000 Zagreb
Republika Hrvatska

U prilogu je središnji predmet zanimanja plemić grada Trogira Ivan Radoš (o. 1616.-1686.). Tragom izvorne građe, ponajprije one pohranjene u Državnom arhivu u Mlecima (duždeva dukala o imenovanju Ivana Radoša kavaljerom Svetoga Marka iz 1670.) i u Državnom arhivu u Zadru (Radoševa oporuka i kodicil iz 1685. i 1686. godine), kao i na temelju postojećih spoznaja historiografije, rad pokušava pobliže osvijetliti životni put Ivana Radoša – visokog časnika u mletačkoj vojnoj službi i istaknutoga sudionika mletačko-turskih ratova u XVII. stoljeću. Raščlanjuje se, nadalje, Radoševa oporuka, pisana u Zadru te se na temelju njezinih navoda prikazuju Radoševi obiteljski odnosi, imovni status te povezanost s drugim, u literaturi manje poznatim dalmatinskim časnicima u mletačkoj vojsci. Na kraju rada u prilogima se donose cjeloviti prijepisi Radoševe oporuke i kodicila.

Ključne riječi: Trogir, Zadar, Dalmacija, Mletačka Republika, Ivan Radoš, vojna povijest, društvena povijest, rani novi vijek

Uvod

Tijekom prošlih stoljeća važnu ulogu u vojnim postrojbama Mletačke Republike - u protuturskim ratovima u Dalmaciji i u drugim dijelovima mletačkoga interesnoga područja - imale su jedinice regrutirane stanovništvom sa šireg područja istočne obale Jadrana. Ratovi za povrat osmanskih stečevina u sastav Privedre Republike

(Kandijski rat, 1645.-1669.; Morejski rat, 1684.-1699. i dr.) ne bi se mogli voditi bez sudjelovanja domaćih postrojbi predvođenih vlastitim zapovjednicima. Izvori izrijeком spominju mletačke pješačke postrojbe *oltramarina* - popunjavane domaćim stanovništvom s mletačkih posjeda na istočnojadranskoj obali. Njihove su elitne jedinice činili *Croati a cavallo* - hrvatska laka konjica (*cavalleria leggiera*) - predvođena domaćim časnicima. Ti su časnici velikim dijelom potjecali iz patricijskih obitelji koje su stoljećima davale visoke časnike u mletačkoj vojnoj hijerarhiji, a njihova odanost i zasluge iskazane Republici nagrađivane su podjeljivanjem velikih zemljišnih posjeda na oslobođenim područjima (investiture) i uvrštavanjem u red kavaljera Sv. Marka (*Cavalieri di San Marco*). Proučavanjem udjela istarskih, dalmatinskih i bokeljskih patricija (ali i odvjetaka neplemičkih obitelji) u mletačkoj vojnoj službi nije se bavio velik broj povjesničara te je ta tema najčešće obrađivana usputno, u sklopu nekih širih razmatranja vojne povijesti na istočnom Jadranu.¹ Također je malo sustavnih istraživanja koja su težište zanimanja upravila na obitelji s tih prostora u kontekstu njihova uvrštavanja u prestižan mletački viteški red.²

Tema ovoga rada usmjerena je na proučavanje životopisa Ivana Radoša, istaknutoga sudionika mletačko-turskih ratova u XVII. stoljeću, odvjetka obitelji koja je brojne počasti, naslove i posjede stekla upravo angažmanom u mletačkoj vojnoj službi. Rad se zasniva na podrobnom uvidu u postojeće spoznaje iz historiografije te na proučavanju i raščlambi dosad neobjavljenih arhivskih dokumenata pohranjenih u Državnom arhivu u Mlecima, Državnom arhivu u Zadru, Arhivu HAZU u Zagrebu i Hrvatskom državnom arhivu. Tragom arhivske građe (ponajprije one objavljene) i podataka iz literature u prvom dijelu rada iznijet ćemo osnovne podatke o obitelji

¹ Usporedi neka djela: Giuseppe SABALICH, *Huomeni d'arme di Dalmazia*, Zara, 1909.; ISTI, "La Dalmazia guerriera", *Archivio storico per la Dalmazia*, anno III., vol. V., fasc. 30., Roma, 1928., str. 279.-300.; Arduino BERLAM, "Le milizie dalmatiche della Serenissima", *Rivista dalmatica*, god. XVI., fasc. 1., Zara, 1935., str. 47.-58.; Franjo DIVNIĆ, *Povijest Kandijskog rata u Dalmaciji* (preveli Smiljana i Duško KEČKEMET), Split, 1986.; Gligor STANOJEVIĆ, "Dalmacija u doba Kandijskog rata (1645-1669)", *Vestnik Vojnog muzeja JNA*, sv. 5./II., Beograd, 1958., str. 93.-182.; ISTI, *Dalmacija u doba Morejskog rata 1684-1699*, Beograd, 1962.; ISTI, *Jugoslovenske zemlje u mletačko-turskim ratovima XVI-XVIII vijeka*, Beograd, 1970.; Marko JAČOV, "Le guerre Veneto-Turche del XVII secolo in Dalmazia", *Atti e memorie della Società Dalmata di Storia Patria*, sv. 20., Venezia, 1991.; Šime PERIČIĆ, "Glavari i časnici Vojne krajine u Dalmaciji", *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, sv. 35., Zadar, 1993., str. 219.-232.; Lovorka ČORALIĆ - Nedjeljka BALIĆ NIŽIĆ, "Iz hrvatske vojne povijesti - *Croati a cavallo* i *Soldati Albanesi*, njihova bratovština i gradivo o njezinu djelovanju od 1675. godine do sredine XVIII. stoljeća", *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu*, sv. 24., Zagreb, 2006., str. 71.-130.

² Osnovne podatke o mletačkom viteškom redu Svetoga Marka usporedi u: Ricciotti BRATTI, "I Cavalieri di San Marco", *Nuovo Archivio Veneto*, god. 8., sv. 16./1, Venezia, 1898., str. 321.-349; Andrea DAMOSTO, *L'Archivio di Stato di Venezia*, sv. I., Roma, 1937., str. 28. O udjelu Hrvata u mletačkom viteškom redu Svetoga Marka usporedi radove L. ČORALIĆ: "Kotorski plemići iz roda Bolica - kavaljeri Svetoga Marka", *Povijesni prilozi*, god. 25., sv. 31., Zagreb, 2006., str. 149.-159.; "Korčulanski patricij Andrija Ismaelli - kavaljer sv. Marka", *Godišnjak grada Korčule*, sv. 11., Korčula, 2006., str. 225.-230.; "Kotorski plemići Nikola Paskvali i Bartul Pima - kavaljeri Svetoga Marka (1634.)", *Istorijski zapisi*, god. LXXIX., sv. 1.-4., Podgorica, 2006., str. 75.-84.; "Krčki plemić Ivan Nikola Cetina - kavaljer Svetoga Marka", *Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci*, sv. 47.-48., Rijeka, 2006., str. 133.-140.

Radoš i Ivanu Radošu,³ a potom ćemo raščlaniti dodatne spoznaje iz neobjavljene arhivske građe. Na kraju rada objavit ćemo kao prilog neke od dokumenata koji se izravno odnose na Ivana Radoša i sadržajem dodatno osvjetljavaju njegov životni put.

Ivan Radoš: osnovni biografski podatci

Conte Ivan Radoš nedovoljno je zastupljen i obrađen u dosadašnjim historiografskim djelima. Podatci o njemu i obitelji do sada su najsustavnije i najcjelovitije obrađeni u monografiji Mladena Andreisa *Trogirsko plemstvo do kraja prve austrijske uprave u Dalmaciji (1805)*.⁴ Detaljniji podatci o Radoševu djelovanju, napose u zadarskom zaleđu, neposredno nakon završetka Kandijskog rata te u prvim godinama Morejskog rata, mogu se pronaći u zbirci isprava koje je prikupio Boško Desnica te u monografiji Gligora Stanojevića o Dalmaciji u vrijeme Morejskoga rata.⁵

Izvori i literatura pripadnike obitelji Radoš najčešće navode u svezi s njihovim vojnim službama i zaslugama. Upravo zbog prirode njihova zanimanja, koje je zahtijevalo određenu mobilnost, teško je sa sigurnošću odrediti njihovo podrijetlo i sustavno pratiti obiteljsku genealogiju. Tako Carl Georg Friedrich Heyer von Rosenfeld u svome monografskom djelu o dalmatinskom plemstvu pogrešno navodi, a Renzo De'Vidovich prenosi, da je obitelj iz Milana u Trogir došla tek u drugoj polovici XVII. stoljeća, kada dobiva plemstvo.⁶ Vjerojatnije je da obitelj potječe iz Omiša, a od XVI. stoljeća pripadnike obitelji može se sustavnije pratiti u Trogiru te kasnije i u Zadru.⁷ Prvi u izvorima potvrđeni pripadnik obitelji jest kapetan Petar Radoš (o. 1525. – poslije 1597.). Njegova supruga Jerka, plemkinja iz Klisa, spominje se 1551. i 1557. godine u popisu birača rektora crkve Sv. Barbare u Trogiru.⁸ Njihov sin, također kapetan, Juraj (o. 1565. – poslije 1642.) ženio se čak četiri puta: prvi put 1597. godine šibenskom patricijkom Uršulom Simonić, a zatim 1605. godine trogirskom građankom Bunavom Andreis ud. Križančić. Treći brak sklopio je sa Secenom iz Bologne, a četvrti s Elizabetom nepoznatoga podrijetla.⁹ Krajem XVI. stoljeća izvori bilježe

³ Korisne informacije o obitelji Radoš i Ivanu Radošu pružio nam je dr. sc. Mladen Andreis, na čemu mu se ovom prigodom zahvaljujemo.

⁴ Mladen ANDREIS, *Trogirsko plemstvo do kraja prve austrijske uprave u Dalmaciji (1805)*, Trogir, 2006.

⁵ Boško DESNICA, *Istorija kotarskih uskoka*, sv. I.-II., Beograd, 1950.-1951.; G. STANOJEVIĆ, *Dalmacija u doba Morejskog rata 1684-1699*, Beograd, 1962.

⁶ Carl Georg Friedrich HEYER von ROSENFELD, *Der Adel des Königreichs Dalmatien*, Nürnberg 1873. (pretpisak: Zagreb, 1995.), str. 75.; Renzo DE'VIDOVICH, *Albo d'Oro delle famiglie nobili patrizie e illustri presenti nel territorio del Regno di Dalmazia*, Trieste, 2004., str. 208.-209.

⁷ M. ANDREIS, *Trogirsko plemstvo*, str. 262.; Miroslav GRANIĆ, "Dalmatinske obitelji u »Libro Aureo dei veri titolati« mletačkog magistrata nad feudima", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, sv. 30., (Razdio povijesnih znanosti, sv. 17., 1990.-1991.), Zadar, 1992., str. 200.

⁸ M. ANDREIS "Birači rektora crkve Sv. Barbare u Trogiru – građa za anagraf dalmatinskog plemstva u 16. stoljeću", *Građa i prilozi za povijest Dalmacije*, sv. 18., Split, 2002., str. 224.

⁹ M. ANDREIS, *Trogirsko plemstvo*, str. 261.-262.

kapetana Ivana Radoša koji je umro 1597. godine te je pokopan u zadarskoj crkvi Sv. Frane.¹⁰

U izvorima i literaturi najzastupljeniji pripadnik obitelji jest pukovnik i kavaljer Svetoga Marka - Ivan Radoš (o. 1616. – 1686.). On se zajedno s bratom kapetanom Petrom Radošem istaknuo kao zapovjednik prekomorskih postrojbi u Kandijskom ratu, gdje je bio ranjen (ostao je bez lijeve ruke) i zarobljen. Zbog ratnih zasluga pod stijegom Serenissime (... *gloriosa apparationi del Signor Conte Zuanne Radoss Kavalier ... nelle guerre di Candia ... ha cosi segnalatamente militato al seruito del nostro adorato Prencipe*) je Ivan Radoš 1670. godine imenovan kavaljerom Svetoga Marka, a godinu dana kasnije na sjednici trogirskoga Vijeća, održanoj 21. lipnja 1671. godine, zajedno s bratom Petrom (... *con il Signor Conte Pietro suo fratello ...*) primljen je u trogirsko plemstvo (... *d'esser aggregato a questa Nobilità*).¹¹ O njegovu ugledu svjedoči i podatak da je bio jedan od osnivača i istaknuti član bratovšine Sv. Jeronima, bratimske udruge hrvatskih i albanskih vojnika (*Croati a cavallo* i *Soldati Albanesi*), koja je utemeljena u Zadru 1675. godine.¹² Radoš se bilježi i kao zemljoposjednik. Uz posjede na području uz Rušinac (Kaštel Rosani), stečene na javnoj dražbi, kao i posjed na otoku Krku, mletački mu je senat dodijelio 1680. godine u feud (investituru) posjede u okolici Primoštena i Rogoznice, a koje je nakon smrti Ivanova sina Petra kupila obitelj Vidović.¹³

Nakon završetka Kandijskog rata djelovanje Ivana Radoša povezano je uz područje Ravnih kotara u zadarskom zaleđu. Naime, još tijekom rata s osmanskog je teritorija stanovništvo počelo masovno prelaziti na područja pod mletačkom upravom, a brojne pljačke i razbojstva na pograničnom području dovele su do velikih stradanja mletačkih i osmanskih podanika, pustošenja poljoprivrednih i materijalnih dobara, onemogućile su trgovinu, pogranično područje učinile nesigurnim te sukob dovele do ruba eskalacije. Nakon razgraničenja provedenog 1671. godine (*acquisto vecchio*) mletačke vlasti počele su naseljavanje napuštenih sela zadarskoga zaleđa, koje je po nalogu providura Giorgia Morosinija¹⁴ nadgledao i organizirao conte Radoš. Godine 1672. po providurovu nalogu provodio je naseljavanje bukovičkih Morlaka.¹⁵ Nadalje, rješavao je nezadovoljstva oko podjele zemlje te razne razmirice koje su nastajale između novodoseljenoga stanovništva i stanovništva koje je otprije naseljavalo Kotare. Tako je Radoš po nalogu providura Pietra Valiera¹⁶ 1678. godine u Podgorju (Velebitsko Podgorje) pokušao, odredbom o ponovnoj izmjeri zemljišta na području

¹⁰ M. GRANIC, nav. dj., str. 200.

¹¹ Arhiv HAZU, VIII-162, fol. 57.-58.

¹² L. ČORALIĆ – N. BALIĆ NIŽIĆ, nav. dj., str. 79., 89.-90.

¹³ Pavao ANDREIS, *Povijest grada Trogira*, sv. I., Split, 1977., str. 323.; Krsto STOŠIĆ, *Sela šibenskoga kotara*, Šibenik, 1941., str. 264.; K. STOŠIĆ, "Primošten, Rogoznica i njihova sela", *Povid: zbornik radova o primoštenskom i rogozničkom kraju*, sv. I., Primošten i Šibenik, 1997., str. 138.

¹⁴ Giorgio Morosini, generalni providur Dalmacije od 1671. do 1673. godine.

¹⁵ B. DESNICA, nav. dj., sv. I., str. 162.

¹⁶ Pietro Valier, generalni providur Dalmacije od 1678. do 1680. godine.

Vinjerca, Slivnice i Podgorja, te ponovnim razmjешtanjem stanovništva, smiriti nezadovoljstva stanovništva.¹⁷

Nakon vijesti o porazu osmanske vojske pod Bečom u rujnu 1683. godine u pograničnim krajevima Dalmacije izbio je opći ustanak stanovništva koje je s osmanskoga prelazilo na mletački teritorij, tražeći zaštitu Republike. Istodobno su prodori i napadi mletačkih podanika na osmansko područje postajali sve češći. Mlečani, koji se tada još uvijek nisu uključili u protuturski rat, pokušali su smiriti stanje u zaleđu i nagovori svoje podanike na prestanak sukoba. U to je doba u Kotarima spona između mletačke vlasti i pobunjenika bio pukovnik Radoš, kojem je bio povjeren nadzor nad kretanjem i akcijama stanovništva. On se sastajao s vođama pobunjenog stanovništva te ih pokušavao nagovarati na smirivanje i povratak kućama, a središnje je vlasti istodobno izvještavao o stajalištima vođa, naoružanju, sposobnostima i vojnoj snazi pobunjenika.¹⁸ Conte Radoš aktivno je sudjelovao i u prvim godinama Morejskoga rata. U ožujku 1684. godine dalmatinski providur Lorenzo Donà,¹⁹ a radi jačanja nadzora nad podanicima, imenovao ga je nadintendantom ... *intiera dei Morlacchi et altri giurisdictionali di tutta la provincia* ... a zadaća mu je bila održavanje mira te držanje stanovništva u pokornosti i poslušnosti (... *con obbligo preciso e special di tenerli in obbedienza, regola e rassegnazione* ...).²⁰

Ivan Radoš bio je oženjen Reginom Segni s Krete, a uz izvanbračnoga sina Petra (umro 1674. godine) u izvorima se spominju njegova zakonita djeca: Antun (o. 1670.–1673.), Petar Antun (1674.–1682.), Jelena, Marta (spominje se 1677.), Ruža (rođena 1679.), Regina (rođena 1680.), Jerolim (1684.–1686.) i Veneranda (rođena 1686.). U izvorima su također zabilježena i Jelenina dva braka: prvi sklopljen 1686. godine s Markom Sfachiottom (Dimitropoli) iz Zadra te drugi sklopljen 1704. godine s doktorom Antonijem Bonicelijem iz Bergama.²¹ Oporučni zapis Ivana Radoša iz 1686. godine (o kojemu će se kasnije govoriti), uz već spomenute Jelenu, Ružu i Jerolima, spominje i djecu Paulinu i Marka, koji u ostalim izvorima nisu identificirani. Pomalo je iznenađujuće, ali s obzirom na Radoševu profesiju razumljivo, da izvorni podatci svjedoče o relativno kasnoj životnoj dobi u kojoj je Radoš dobio potomstvo. Naime prvo zakonito dijete, sin Ivan, rođen je oko 1670. godine, kad je Radoš već imao više od pedeset godina. No, to ne treba čuditi s obzirom na njegov angažman na raznim bojištima za i nakon Kandijskoga rata. Očito se tek nakon smanjenja djelovanja u vojnoj službi doista posvetio obiteljskom životu.

Ivanovim bratom kapetanom Petrom (o. 1620. – 1685./1687.), također istaknutim mletačkim vojnim dužnosnikom, te njegovim sinom Ivanom i njegovim potomci-

¹⁷ Usp. B. DESNICA, nav. dj., sv. I., str. 183., 196.-200.; Damir MAGAŠ, *Vinjerac*, Zagreb-Zadar, 1999., str. 60.

¹⁸ B. DESNICA, nav. dj., sv. I., str. 262.-263., 278.-282., 330.-334.; G. STANOJEVIĆ, *Dalmacija u doba Morejskog rata 1684-1699*, str. 25.-32.; M. JAČOV, nav. dj., str. 151.

¹⁹ Lorenzo Donà, generalni providur Dalmacije od 1682. do 1684. godine.

²⁰ B. DESNICA, nav. dj., sv. I., str. 346.; G. STANOJEVIĆ, *Dalmacija u doba Morejskog rata 1684-1699*, str. 131.

²¹ M. ANDREIS, *Trogirsko plemstvo*, str. 261.

ma, nastavlja se loza obitelji Radoš.²² Petar se Radoš, kao i brat, istaknuo na raznim bojištima tijekom Kandijskoga rata, a 1685. godine nalazi se u osmanskome zarobljeništvu u Carigradu. Nije poznato kako je tamo dospio te jesu li uspješni pokušaji brata mu Ivana da ga oslobodi otkupom, tj. razmjenom zarobljenika.²³ Upravo je sinovima kapetana Ivana - kapetanu Lovri (1690. – poslije 1740.), Kajetanu Marciju (o. 1696. – poslije 1740.), potpukovniku Petru (o. 1692. – poslije 1740.) i njegovu sinu Faustinu - mletački Magistral nad feudima 5. veljače 1740. ponovno potvrdio plemićki naslov.²⁴ Tijekom druge polovice XVIII. stoljeća pripadnici obitelji i dalje se bilježe u maticama trogirskoga plemstva, ali istodobno su stalno nastanjeni u Parmi, a sa zavičajem ih veže jedino plemićki naslov.

Arhivski spisi: raščlamba

Raspolažemo s nekoliko (dosad nepoznatih i neobjavljenih) dokumenata koji proširuju znanja o mletačkom časniku Ivanu Radošu. Prvi je takav spis pohranjen u Državnom arhivu u Mlecima (*Archivio di Stato di Venezia*) u sklopu fonda *Cancellaria inferiore. Cavalieri di San Marco, Privilegi*. To je arhivski fond nevelika opsega, koji ima samo dva svežnja (označeni su brojevima 174 i 175) i sadrži povelje o imenovanju kavaljera Svetoga Marka od 1551. do 1675. godine. Među brojnim poveljama nalazi se i tridesetak imenovanja koja se odnose na hrvatske viteške odličnike te stoga ova građa daje vrijedan prinos boljem poznavanju povijesti nekih naših istaknutih obitelji i njihovih zaslužnih odvjetaka, ali i općih, ponajprije vojnih događanja na hrvatskom uzmorju i u njegovu zaleđu u ranom novovjekovlju.

Duždeva dukala²⁵ objavljena Ivanu Radošu, pohranjena je u svežnju broj 174, a nosi nadnevak 12. svibnja 1670. Uvodni dio povelje započinje, kako je i uobičajeno u toj vrsti spisa, kićenim riječima kojima se sažeto ističu zasluge Ivana Radoša (u ispravi navedenog sa svim njegovim naslovima i počastima: *Colonello, Conte, Sargente Maggiore di Battaglia* i *Soprintendente della Nazione Oltramarina*), kao i njegovih predaka, u ratovima i bitkama koje je vodila Mletačka Republika. Slijedi podrobnije objašnjenje konkretnih Radoševih vojnih uspjeha. Izriječno se navodi da je u proteklom desetljećima sudjelovao u brojnim ratnim događanjima (ne samo u mletačkoj službi, nego i u službi drugih vladara), a posebice se istaknuo u posljednjem mletačko-turskom ratu (Kandijski rat). Kao jedan od zapovjednika (*soprintendente*) mletačkih prekomorskih vojnika (*oltramarini*) Radoš je – kazuje tekst isprave - dao zapažene prinose u akcijama mletačkog oslobađanja dalmatinskih utvrda Novigrad, Karin, Obrovac i Vrana (1647. godine), a vlastitom se snalažljivošću i umijećem izbavio, nakon zarobljavanja, iz osmanskoga zatočeništva. Radoš je, osim u Dalmaciji,

²² Petar Radoš bio je oženjen zadarskom građanskom Elizabetom Ferrari te su uz gorespomenutog Ivana imali kćer Jeruku (rođena 1653.) te sinove poručnika Lovru (o. 1661. – 1685.) i Jurja (o. 1661. – 1731.). Usporedi: M. ANDREIS, *Trogirsko plemstvo*, str. 262.

²³ B. DESNICA, nav. dj., sv. II., str. 80.-81.; G. STANOJEVIĆ, *Dalmacija u doba Morejskog rata 1684-1699*, str. 153.

²⁴ M. ANDREIS, *Trogirsko plemstvo*, str. 262.; M. GRANIĆ, nav. dj., str. 200.

²⁵ Mletački dužd Domenico Contarini, vladao od 1659. do 1675. godine.

sudjelovao i u ratnim pothvatima mletačke ratne mornarice na grčkom dijelu bojišnice, a posebno se izdvajaju njegovi vojni prinosi u bitkama u Egejskom moru (kraj Tenedosa, Vólosa, EGINE i Lemnosa). Važno je bilo i Radoševo sudjelovanje u slavnoj kršćanskoj pobjedi kraj Dardanela (1656. godine) – isprava kazuje da je ondje rato-
vao na zapovjednoj galiji mletačkoga generala Lorenza Marcella, koji je u toj bitci bio smrtno ranjen.²⁶ U završnom dijelu opisa Radoševih vojnih poduhvata doznajemo i da je u bitkama za Kretu bio teško ranjen (*perdita del braccio sinistro*). Uzevši u obzir sve prije navedene zasluge Ivana Radoša mletački dužd – pozivajući se na odluku Senata od 30. travnja iste godine – potvrđuje uvrštavanje toga visokog mletačkoga časnika u red mletačkih kavaljera. Radošu, kao i drugim kavaljerima koji su tu počast stekli odlukom Senata, pripada zlatna ogrlica (*collanna d'oro del ordine del Caualliere di San Marco*) i pravo nošenja vojničke (kavaljerske) opreme i oružja (*d'usare le vesti, la giunta, la spada, li spironi d'oro, et ogn'altro ornamento militare, e disponere tutte le prerogative honori, giurisdictioni, liberta, e priuileggi, che sono proprii degl'altri Cauallieri, et alla uera militia e dignita di Caualliere appartenenti*). Povelju, objavljenu u Duždevoj palači, potpisuje duždjev pisar Lodovico Franceschi te tim potpisom isprava i završava.

Važan izvor za proučavanje životopisa Ivana Radoša jesu i njegovi oporučni spisi – oporuka i njezin dodatak (kodicil) – pohranjeni u Državnom arhivu u Zadru (fond: Spisi zadarskih bilježnika).²⁷ Oporuka je datirana 10. ožujka 1685., opseže ukupno šest listova te sažet navod o oporučitelju sadržan na sedmom listu. Već iz uvodnoga dijela oporuke razvidan je podatak o Radoševu mjestu boravka i stanovanja. *Signor Conte Kaulier Zuanne Rados Colonello* vojnom je službom bio vezan za cjelokupan onovremeni mletački državni teritorij, a posljednje je godine života proveo u Zadru (obitava u vlastitoj kući u zadarskoj četvrti Sv. Frane), glavnom gradu Dalmacije i najjačem mletačkom vojnom uporištu na istočnom Jadranu. Upravo je stoga jasan i logičan odabir posljednjega počivališta oporučitelja – riječ je o grobnici u dominikanskoj crkvi u Zadru (*Chiesa di San Domenico in una sepoltura di quelli Reuerendi Padri*), u oporukama časnika i vojnika često spominjanoj u kontekstu mjesta njihova pokopa.²⁸ Izvršiteljima svoje posljednje volje Ivan Radoš imenuje svog rođaka Franu Antuna Dragoetovića (*Francesco Antonio Dragoetovich*)²⁹ i Ivana Franića iz Kaštel-Lukšića (*Castel Vitturi*), za kojega izrijekom navodi da je njegov upravitelj odnosno nadglednik (*fattore*). Slijedi jedna od uobičajenih odredbi oporučitelja koji svoj iskaz

²⁶ O tijeku mletačkih vojnih djelovanja na području Egejskoga mora u Kandijskom ratu, kao i o ulozi vrhovnoga zapovjednika Lorenza Marcella vidi detaljnije: Mario NANI MOCENIGO, *Storia della marina veneziana da Lepanto alla caduta della Repubblica*, Roma, 1935. (ristampa: Venezia, 1995.).

²⁷ Državni arhiv u Zadru (dalje: DAZ), Spisi zadarskih bilježnika (dalje: SZB), Nicolò Lomazzi (1678.-1706.), b. VI.: Testamenti, br. 38. (10. III. 1685.) i br. 46. (8. V. 1686.).

²⁸ Primjerice, dominikansku crkvu kao mjesto pokopa odabire 1672. godine istaknuti mletački časnik, Albanac Ivan Jeronim Ginni (DAZ, SZB, Francesco Lantana, 1669.-1687., b. I.: Testamenti, br. 20., 27. XI. 1672.). Usporedi: L. ČORALIĆ, "Albanska obitelj Ginni u povijesti Dalmacije i Istre (XVI. i XVII. st.) – prilog poznavanju komunikacija duž istočnojadranske obale", *Povijesni prilozi*, god. 26., br. 33., Zagreb, 2007., str. 280.

²⁹ Možda je to prezime Dragozetović.

posljednje volje pišu u Zadru – riječ je o darivanju *quattro luochi pii di questa Città*,³⁰ a kojima Radoš namijenjuje po jedan dukat. U uvodnom je dijelu navedeno da je Ivan Radoš imao važan udio u osnivanju i početnim godinama djelovanja bratovštine hrvatskih i albanskih vojnika u Zadru. *Scola San Gierolimo* izrijekom se bilježi i u njegovu oporučnom spisu te se Radoševim nasljednicima određuje da nakon njegove smrti nadoknade riznici bratimske udruge dug (vjerojatno je to bila uobičajena godišnja članarina) za vrijeme vojne službe koju je proveo u Dalmaciji (ali ne i za razdoblje kada je vojna služba obavljana u Italiji ili drugdje).

U nastavku oporuke još se nekoliko navoda odnosi na crkvene ustanove i duhovne osobe. Tako se jedna od odredbi upravljena nasljednicima odnosi na držanje sto misa zadušnica u spomen na oporučitelja, a za spas njegove duše potrebno je – prema nahođenju nasljednika odnosno izvršitelja oporuke – poslati *una persona discreta* na hodočašće u glasovito svetište u Asizu. Česte promjene mjesta boravka pridonijele su da u oporuci Ivana Radoša bilježimo i duhovne osobe iz raznih gradova u kojima je obitavao tijekom vojničke karijere. Takav je primjer odredba u kojoj se bilježi svećenik Zuanne Maria (*Zanmaria*) Moro, vjerojatno nastanjen u Mlecima, a kojemu je Radoš posudio 200 dukata. Pisano svjedočanstvo (potvrdu) o tome pohranjuje svećenik u mletačkoj crkvi S. Pantaleone (predjel Dorsoduro), a Radoševom se oporučnom odredbom nalaže da se dio novaca (pedeset dukata) nakon povrata duga daruje *per benefitio della fabrica del detto luoco di San Pantaleon*.³¹ Iz oporuke je razvidno da je Radoš raspolagao i zemljišnim posjedima na otoku Krku (Kr, Vrbnik, Omišalj) – svojim nasljednicima nalaže da se od prihoda koje ondje trenutno uživa, ali i od onih u koje će dodatno uložiti sredstva njegovi nasljednici, dio utroši za slavljenje misa (obične i pjevane mise) za spas duše oporučitelja i njegovih najbližih.

Nemali dio oporučnih navoda Ivana Radoša odnosi se na njegove kreditne poslove, najvećim dijelom ostvarivane sa sudrugovima po oružju, vojnicima i časnicima u postrojbama u kojima je i sam za života služio. Posebno se to odnosi na vojnike u postrojbi (*Compagnia*) kojom je osobno zapovijedao – rješavanje tih dugova Radoš povjerava već spomenutom izvršitelju oporuke Frani Dragoetoviću (koji se ovom prigodom spominje kao *Gouernador della Compagnia*) kojemu ujedno daje i ovlasti da nakon podmirivanja svih potraživanja dio prihoda raspodijeli među vojnicima Radoševe postrojbe. Radoš je bio kreditor i guvernadura Ivana Marinovića (iznos kredita bio je sto dukata i 36 lira) – dug se također ima naplatiti od oporučiteljevih izvršitelja i nasljednika, a cjelokupan iznos pripast će potom *a benefitio di detti heredi di lui Signor testatore*. Nasljednicima Ivana Radoša pripada i dug (230 dukata) koji se potražuje od obitelji Tonioli (Verona). Povezanost s mletačkom terrafermom Radoš, nadalje, iskazuje u navodu kojim dopušta svojim nasljednicima da prema svojoj volji

³⁰ To su darovnice za oltar Presvetoga Sakramenta u zadarskoj katedrali, za pregradnju zadarske crkve Sv. Šimuna (*fabricha Glorioso Corpo di San Simeone*), za lazaret leproznih bolesnika i za zadarsku javnu zalagaonicu (*Monte di Pietà*).

³¹ Pregradnja mletačke crkve S. Pantaleone (S. Pantalon) obavljena je između 1668. i 1686. godine, dakle upravo u vrijeme kada nastaje Radoševa oporuka. Usporedi: Giulio LORENZETTI, *Venezia e il suo estuario*, Trieste, 1974., str. 560.

i nahodjenju prodaju njegovo imanje u Zadru i Istri te od stečenih prihoda kupe posjede na području Veneta (izrijekom se spominje mjesto Trevisan Veronese).

Nekoliko se navoda izravno odnosi i na najbliže članove Radoševe obitelji. Riječ je o novčanom poslovanju sa bratom Petrom i s nećakom i imenjekom Ivanom (*Capitan*) koji je – prema iskazanom navodu – služio u vojnoj postrojbi oporučitelja (*la Compagnia de cauallo*). U završnom dijelu oporučnoga spisa (nakon odredbi kojima se općenito navodi nužnost podmirivanja i nadoknade svih dugova i potraživanja oporučitelja) Ivan Radoš imenuje glavne nasljednike (*herede uniuersale*) sveukupne svoje imovine. To su supruga Regina i njihova djeca: sinovi Marko i Jerolim te kćeri Jelena, Ruža i Paulina. Nakon smrti supruge Regine njezin dio nasljedstva ravnopravno se dijeli na pet dijelova među njihovom djecom, a u slučaju prerane smrti svih imenovanih nasljednika imetak će pripasti samostanu dominikanaca u Zadru (odnosi se na imovinu koja se nalazi u Zadru) te katedrali u Trogiru i oltaru Sv. Ivana Trogirskog (preostatak imovine Ivana Radoša).

Oporuka je napisana u kući Ivana Radoša, u spomenutoj zadarskoj četvrti Sv. Frane, a u nazočnosti mletačkoga časnika albanskoga podrijetla Miridite (naveden kao *Sar-gente Princ*) i Bože (*Nadal*) Zekarića, vojnika u konjaničkoj postrojbi (vjerojatno je to postrojba *Croati a Cavallo*), zapovjednik koje je zadarski plemić Benja (*Begna*).

Dana 8. svibnja 1686., nešto više od godinu dana nakon sastavljanja oporučnoga spisa, nastao je i dodatak oporuci (kodicil) Ivana Radoša. Spis je također sastavljen u Radoševoj kući u četvrti Sv. Frane, a u prisutnosti vojnika Josipa (Giuseppe) Stanka (*Stanca*) i Bože (*Nadal*) Žuarića (*Zuarich*).³² Opsegom sažet dodatak oporuci u početnom dijelu sadrži nekoliko navoda koji se odnose na posljednji ispračaj pokojnika. Tragom navoda u oporučnom spisu od prije jedne godine, Radoš određuje da njegov pogreb bude *senza alcuna pompa*, samo uz nošenje šest zublji (*torci*) i trideset voštanica (*candelle*) te služenje pedeset misa zadušnica. Određuje, nadalje, da se od prihoda s imanja u Istri održi još 400 misa u spomen na oporučitelja. Slijedi odredba kojom se nasljednicima i izvršiteljima oporuke ostavlja u obvezu isplaćivanje odnosno nadoknada svih Radoševih kredita (izrijekom se imenuje samo manje novčano poslovanje s mletačkim časnikom Petrom Peanovićem), a potom slijedi završni dio kodicila u kojemu se u svim svojim navodima potvrđuje prethodno napisana oporuka.

Oporučni spis i kodicil završavaju navodom od 14. svibnja 1686., kada su, istoga dana kada je Radoš preminuo³³, ti dokumenti i službeno otvoreni. Oporučni spis svojim je potpisom ovjerio i time mu dao punu pravnu važnost sudac-egzaminator Andrija Bortolazzi, a kodicil je ovjerio zadarski gradski vijećnik Julije Soppe. U oba su slučaja svjedoci prilikom otvaranja Radoševih posljednjih dokumenata bili zadarski građanin i kavaljer Nicolò Sfachiotto i već spomenuti vojnik Josip Stanka. Tim

³² S obzirom na isto ime (Božo) i mjesto službovanja (*Compagnia Begna*) vjerojatno se i u oporuci i u kodicilu govori o istom svjedoku. Međutim, prezime je u primjeru oporuke napisano kao Zecarich, a u kodicilu kao Zuarich.

³³ U upisu o smrti Ivana Radoša navedeno je da je preminuo u starosti *d'anni 70 in circa* (Hrvatski državni arhiv, 1448., Zbirka mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji, M-2352, Župa Sv. Stošije u Zadru, Matična knjiga umrlih: 1667.-1716. /Rimokatolici/, upis br. 615.).

navodima, gotovo istovjetnim u oba dokumenta, završavaju oporučni spis i kodiciel Ivana Radoša.

Zaključak

Važnu sastavnicu u proučavanju raznih tema iz vojne prošlosti na širem jadranskom području čine i razmatranja o uključenosti Hrvata u onodobne političke i društvene procese. Sastavni dio tih razmatranja su i ona o udjelu stanovništva sa istočnojadranskih prostora u mletačkoj vojnoj službi, poglavito sudjelovanje u mletačko-turskim ratovima u Dalmaciji, ali i na ostalim interesnim prostorima Mletačke Republike. Vrijedan prinos navedenome jest i životopis trogirskoga plemića Ivana Radoša. Radoš je bio zapaženi sudionik mletačko-turskih ratova koji je za svoju vjernost i požrtvornost prema Serenissimi bio odlikovan najvišim državnim častima – titulom kavaljera Sv. Marka. Posebice se istaknuo djelovanjem u zadarskom zaleđu nakon završetka Kandijskog rata te u prvim godinama Morejskoga rata. Novi podatci, poglavito iz raščlambe dosad nekorištenih arhivskih dokumenata, upotpunjuju dosadašnja znanja o tom istaknutom mletačkom dužnosniku, ali donose i dragocjene podatke o razvoju i funkcioniranju mletačke uprave u Dalmaciji, ali i o sveukupnom razvoju hrvatskih krajeva (gradova i njihovoga zaleđa) u ranom novom vijeku.

PRILOG 1. Prijepis oporuke Ivana Radoša (Državni arhiv u Zadru, Spisi zadarskih bilježnika, Nicolò Lomazzi, 1678.-1706., b. VI.: Testamenti, br. 38., 10. III. 1685.)

Nel Nome di Christo Amen. L'anno della Sua Natiuità 1685, indictione ottava, sabato X Marzo. Nelli tempi del Serenissimo Prencipe, et Signor Nostro Eccelentissimo il Signor Marcantonio Giustinian per l'Iddio grazia inclito Dose di Venezia³⁴, nel Regimento dell'Illustrissimo Signor Anzolo Emo Conte di Zara³⁵, alla presenza del Nobil Uomo Zaratino il Magnifico Signor Andrea Bartolazzi quondam Signor Francesco honorando Consigliere, di me Nodaro etc.

Essendo che non sia cos'alcuna più certa della morte, ne più incerta del hora sua, il che salubrementemente considerando il Signor Conte Kaulier Zuanne Rados Colonello, sano di corpo, mente, sensi, loquella, et intelletto, ne uolendo partir da questo mondo senza ordinar le cose sue, hà uoluto col questo testamento che si dice senza scritti ordinar e disponer le cose seguenti per douer doppo la di lui morte sortir la debita essecutione.

Primieramente racomanda l'anima sua all'Omnipotente Signor Iddio al quale quando piacerà leuarlo da questo mondo ordena che il suo cadauere sia sepolto nella Chiesa di San Domenico in una sepoltura di quelli Reuerendi Padri, oue intende anco siano poste le sue creature che s'attrouano in deposito, subito spirato portato in Chiesa e fatteli l'esequie con soli sei torzi, e candelle ordinarie. Comessarii, e di questo suo ultimo uolere fedel esecutori hà instituito, nominato, e uoluto che siano Domino Francesco Antonio Dragoetouich suo germano, qual uole stia ad luoco in casa di lui Signor testatore, e Zuanne Franich detto Iva[n] da Castel Vitturi suo fattore con autoritta.

Alli quattro luochi pii di questa Città lassia iure legati ducati uno per cadauno per una uolta tanto.

Ordena che li suoi heredi sodisfeno quanto lui Signor testatore per auertenza andasse defettiuo alla Scola di San Gierolimo per il tempo che hà seruito in Dalmazia, ma non già per quello hà seruito in Italia, che non intendere esser tenuto.

Item disse che alcuni soldati della sua Compagnia hano certo credito d'un scudo per uno, quale li doueua esser esborsato dal Soptina, uolendo che quelli che non l'hauessero hauuto siino dal detto Domino Francesco Dragoetouich Gouvernador della Compagnia sodisfatti, douendo pur lo stesso usar delle sue ragioni contro il Soptina, si per questo debito, come per occasione d'alcune partite da lui Signor testatore, ne quali egli ui hà posto quello hà uoluto, ordenando ad oltre al detto Signor Gouvernador Francesco di scoder, e uender il credito di ducati cinquanta d'auanzi che hà la Compagnia, e distribuirli à soldati.

Item ordena che li suoi heredi facino celebrar messe cento, e mandino una persona discreta in Asisi à pregar Sua Diuina Maestà per l'anima di lui Signor testatore.

³⁴ Marcantonio Giustinian, mletački dužd od 1684. do 1688. godine.

³⁵ Anzolo Emo, zadarski knez od 1684. do 1686. godine.

Vole, ordena, e dà ampla facultà alli suoi heredi di potter uender li stabili che hà in questa Città, e quelli in Istria per comprarne altre tanti sul Treuisan Veronese, ò altroue.

Item disse andar creditore dal Gouvernador Zuanne Marinouich ducati cento, e lire trentasei il tutto moneta veneziana à conto de quali hà hauuto quatro caualli per quatordecì cechini, et una barca di fieno non piena, uole però che il rimanente sia riscosso dalli suoi comessarii, et heredi, douendo il credito sudetto, et ogn'altro che ui fosse andar a beneficio di detti heredi di lui Signor testatore.

Item disse andar creditor dal Reuerendo Prete Zanmaria Moro ducati doi cento, il scritto de quali s'attroua in mano del Reuerendo piouan di San Pantaleon, ordina però che siano riscossi, e di questi darlo ducati cinquanta per beneficio della fabrica del detto luoco di San Pantaleon.

Item disse andar creditor dalla moglie del Signor Tonioli ducati doicento, e trenta scossi dal detto suo marito à Verona, e in cecca, ordena però che ne sia procurata la riscossione.

Item disse esser stato scosso dal Signor Conte Pietro fratello di lui testatore delle sue paghe ducati cinquanta quatro saluo il uero, quali li pagati, hà promesso il Signor testatore Zorzi (!) sodisfarli lui, uole però che anco questi siano riscossi.

Ordena che siano uenduti tanti beni del heredità di lui Signor testatore per sgrauarsi dal liuello che si pago per la casa, e beni d'Istria.

Ordena che uenendo in età legittima, et adulta li sudetti suoi figlioli debbano procurar d'auer ducati trecento di capitale, e quello inuestir, ò dar à censo à Veglia Castel Muschio, o Varbenico per douer con l'utile di quello fara celebrar una messa cantata, et altre tante basse all'anno per l'anima di quello e quelì lui Signor testatore, disse esser tenuto.

Item disse che il Signor Capitan Zuanne Rados dourebbe dar alli figlioli di lui testatore ducati cinque sino che si rileueno, mentre li ne leuato il pan dalla bocca con la Compagnia de cauallo.

Item disse atrouarsi a tutti crediti, che il tutto uole sia da suoi heredi riscossi.

Nel resto ueramente di tutti, e cadauni suoi beni, mobili, stabili, presenti, e futuri, ragioni, et azioni sua herede uniuersale usufrutaria instituisco, nominato, e uoluto che sia la Signora Regina sua legitima consorte unitamente con Ellena, Rosa, Paulina, Marco, e Gierolimo suoi figlioli con la medesima procreati, e doppo la morte d'essa Signora Regina succedano nelli beni tutti pro eguali portioni essi cinque figlioli del detto Signor testatore prenominato, et altri che d'auanti nascossero così maschi, come femine, et in caso che il Signor Dio non permetta che detti suoi figlioli morissero senza heredi, e discendenza legitima, uole che detti beni, et heredità di lui Signor testatore, uadi, et andar debba cioè li beni che hà qui in Zara alli Reuerendi Padri di San Domenico di questa Città, et l'altri beni tutti ouunque esistenti la mettà alla Chiesa del Domo di Traù, e l'altra mettà all'Altar di San Zuanne pur di Traù; con obbligo à detti beneficiati di far del bene per l'anima di lui Signor testatore, della Signora Regina sua moglie, e di quelli, e quali lui disse esser tenuto.

Item dichiara, e dà facoltà alla detta Signora Regina sua legitima consorte di poter in tempo di morte disponer di ducati doicento, ne uole che li suoi comessarii possino obligarla à tenderlo alcun conto, et questo disse esser il suo testamento, et ultima uolontà, il quale, et la quale uolse che uaglia come testamento, e se come tale non ualesse uaglia come codicillo, donatione causa mortis, e cadaun altra ultima uolontà che meglio ualer, et tener potesse non ostante che etc.

Fatto in Zara in casa del detto Signor testatore nel Confin di San Francesco, presenti il Sargente Princ (!) Miridita et Nadal Zecarich soldato della Compagnia di Caualli del Signor Conte Begna testimonii chiamati etc.

Io Nicolo Lomazzi di Veneta Autorità Nodaro Publico e giurato di Zara hò scritto il presente testamento cosi ordinando il Signor testatore che riletogli cosi dica star bene, e tale esser la sua uolontà.

Adi 14 Maggio 1686

Stante la morte seguita la passata notte dell'antescritto testatore per assenza da questa Città del Signor Andrea Bartolazzi che come Giudice Esaminadore interuene alla facitura del presente testamento, fù il medesimo con preuia visione del cadauere ricognizione del sigillo, et inscrizione, dal Signor Zuanne Gliubauaz Esaminadore aperto e da me Nodaro letto, e publicato nel Portico della casa del testatore stesso, alla presenza delli Signori Dottor, e Kaulier Nicolo Sfachiotto, e Giuseppe Stanca soldato della Compagnia Slenenatti (?) testimonii etc.

Na poleđini: Io Andrea Bartolazzi quondam Signor Francesco Giudice Esaminadore fui presente a questo testamento et lo sigilai con sigillo proprio.

Testamento del Signor Conte Kaulier Zuanne Rados scritto da me Nicolo Lomazzi Nodaro Publico il di 10 Marzo 1685

PRILOG 2. Prijepis kodicila Ivana Radoša (Državni arhiv u Zadru, Spisi zadarskih bilježnika, Nicolò Lomazzi, 1678.-1706., b. VI.: Testamenti, br. 46., 8. V. 1686.)

Nel Nome di Christo Amen. L'anno della Sua Natiuità 1686, indictione nona, giorno di Mercordi, 8 Maggio, nelli tempi del Serenissimo Prencipe, et Signor Nostro Eccellentissimo il Signor Marcantonio Giustinian per l'Iddio grazia inclito Dose di Venezia, nel Regimento dell'Illustrissimo Signor Anzolo Emo Conte di Zara, alla presenza del Nobil Uomo Zaratino il Magnifico Signor Giulio Soppe honorando Consigliere.

Personalmente costituito il Signor Conte Kausalier Zuanne Rados quale giacendo in letto amalato di corpo, ma sano di mente, sensi, loquella, et inteletto, hà uoluto col questo codicillo ordenar, regular, e stabilir le cose sue nel seguente modo.

Ordena che il suo cadauere sia portato in Chiesa con soli sei torzi, e trenta candelle, senza alcuna pompa, e le siano fatte celebrar 50 messe per l'anima, e riposto il cadauere nella sepoltura oue giaciono li suoi figlioli.

Item disse che hauendo comprato in Istria alcuni beni per quali ui è l'obbligo della celebrazione di quatrocento messe, de quali ne sono state fatte dir alcune purchè, ordena che siano con ogni pontualità eseguita tutte esse.

Item disse che il Sargente Pietro Peanoucih le disse d'hauer alcuna bagatella da lui testatore che disse non sa, però si rimette alla sua coscienza ordinando che sia sodisfatto et così cadaun altro che legittimamente hauesse d'hauer da lui testatore.

Item disse che si trouarano diuerse notte de suoi crediti, ordena che dalli comessarii nominati nel suo testamento siano riscossi detti crediti; mentre li suditti comessarii non ui potessero, o non uolessero attendere, possi la Signora consorte di lui testatore contribuire, e nominar altri.

Nel rimanente uole, et ordena in tutto, e per tutto sia adempito, et habbi luoco il testamento d'esso Signor testatore da me Nodaro scritto, et per questo esser disse esser il suo codicillo, et ultima uolonta che uaglia, e sortisca in tutto la sua debita essecuzione.

Fatto in Zara in casa del detto Signor Rados nel Confin di San Francesco, presenti D. Gioseppe Stanca soldato della Compagnia Slenenatti (?), e Nadal Zuarich della Compagnia del Signor Conte Begna testimonii chiamati.

Et io Nicolo Lomazzi di Veneta Autorità Nodaro Publico et giurato di Zara hò scritto il presente codicillo così ordenando il Signor codicillante.

Adi 14 Maggio 1686

Stante la morte seguita la passata notte del'antedetto Signor codicillante, per assenza da questa Città del Signor Conte Giulio Soppe che come Consigliere interuena alla facitura del questo codicillo, fù il medesimo con preuia visione del cadauere, ricognizione del sigillo, et inscrizione, dal Signor Zuanne Gliubauaz Esaminadore aperto e da me Nodaro letto, e publicato nel Portico della casa del codicillante medesimo, alla presenza delli Signori Dottor, e Kausalier Nicolo Sfachiotto, e Giuseppe Stanca soldato della Compagnia Slenenatti (?) testimonii etc.

Na poledini: Io Conte Giulio Soppe ho sigilato questo codicilo, et interuenuto a quello come consigiero.

Codicillo del Signor Conte Kausalier Zuanne Rados scritto da me Nicolo Lomazzi Nodaro Publico il di 8 Maggio 1686

Conte Veneto and Cavaliere di San Marco: Ivan Radoš (ca.1616–1686)

Lovorka Čoralić

Croatian Institute of History

Opatička 10

10000 Zagreb

Republic of Croatia

Maja Katušić

Croatian Institute of History

Opatička 10

10000 Zagreb

Republic of Croatia

This essay uses sources kept in the State Archives in Venice, State Archives in Zadar, Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts and the Croatian State Archives, as well as secondary literature to reconstruct the career of Ivan Radoš, a Venetian military official and a prominent participant in the seventeenth century wars between Venice and the Ottomans. Following basic family information, the central section of the essay examines Radoš' military career especially in the hinterland of Zadar. It furthermore analyzes the Doge's order of appointment of Radoš as a *cavaliere di San Marco* in 1670, a proof of his military engagement in the Venetian army, as well as his testament as a valuable source of information on his wealth, family and business connections. The appendix contains a transcription of his testament including 1685 and 1686 codicils.

Key words: Trogir, Zadar, Dalmatia, Republic of Venice, Ivan Radoš, military history, social history, early modern era.